

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA 's-GRAVENHAGE

Interprovinciaal Overleg

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
		KOB 10797/2021	31 maart 2021
onderwerp			
Toezichtsverslag 2021			

Geachte mevrouw Ollongren,

Namens de gezamenlijke provincies bied ik u hierbij het toezichtsverslag 2021 aan. Dit toezichtsverslag heeft betrekking op het financieel toezicht door de provincies op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen voor het begrotingsjaar 2021.

Wij bieden u jaarlijks een toezichtsverslag aan, waarin wij ingaan op het door ons uitgevoerde financiële toezicht op de begrotingen van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen voor het daarop volgende jaar, die aan ons ter beoordeling zijn voorgelegd.

Ditmaal is het toezichtsverslag aangevuld met specifieke informatie over een aantal financiële aspecten in verband met de bijzondere financiële positie van de gemeenten. In dit verband hebben wij eerder gesproken over een 'nadere beschouwing'.

De wens om tot deze nadere beschouwing te komen hebben wij met u en de VNG besproken in ons bestuurlijk overleg op 14 december 2020. Aanleiding voor deze aanvulling is de wens om vanuit provinciaal perspectief een gedegen en actueel beeld te geven van de financiële positie van de gemeenten. Het gaat hier om het verhaal 'achter de cijfers', aanvullend op de kwantitatieve gegevens die de provincies aanleveren.

Met deze nadere beschouwing en het toezichtsverslag is mede invulling gegeven aan de motie van het TK-lid van der Molen van 15 oktober (TK 35 576 nr. 18) die de minister

Inlichtingen bij : Jitske Brinksma
Email : jbrinksma@iponl
Bijlagen : 1

van BZK vraagt om voorstellen te doen om de informatie die provincies hebben over de financiële positie van gemeenten in beeld te krijgen.

De provincies verwachten u met deze informatie van dienst te zijn.

Hoogachtend,

Namens de gezamenlijke provincies,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A.J. van der Maas'.

A.J. van der Maas

Voorzitter Bestuurlijke Adviescommissie Kwaliteit Openbaar Bestuur

Financieel toezichtsverslag 2021

**VERSLAG OVER HET PROVINCIAAL FINANCIEEL TOEZICHT OP
GEMEENTEN EN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN 2021**

VERSLAG OVER HET PROVINCIAAL FINANCIËEL TOEZICHT OP GEMEENTEN EN GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN 2021

Inhoudsopgave

ALGEMEEN BEELD	3
DEEL PER PROVINCIE	7
Provincie Drenthe	7
Gemeenten.....	7
Gemeenschappelijke regelingen	8
Provincie Flevoland	9
Gemeenten.....	9
Gemeenschappelijke regelingen	10
Provincie Friesland	11
Gemeenten.....	11
Gemeenschappelijke regelingen	12
Provincie Gelderland	13
Gemeenten.....	13
Gemeenschappelijke regelingen	14
Provincie Groningen	15
Gemeenten.....	15
Gemeenschappelijke regelingen	16
Provincie Limburg	17
Gemeenten.....	17
Gemeenschappelijke regelingen	19
Provincie Noord-Brabant	21
Gemeenten.....	21
Gemeenschappelijke regelingen	23
Provincie Noord-Holland	24
Gemeenten.....	24
Gemeenschappelijke regelingen	25
Provincie Overijssel	26
Gemeenten.....	26
Gemeenschappelijke regelingen	28

Provincie Utrecht	28
Gemeenten	28
Gemeenschappelijke regelingen	32
Provincie Zeeland	33
Gemeenten	33
Gemeenschappelijke regelingen	34
Provincie Zuid-Holland	35
Gemeenten	35
Gemeenschappelijke regelingen	36

ALGEMEEN BEELD

Zoals te doen gebruikelijk brengen wij verslag uit over het door de provincies uitgevoerde financieel toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Wij besteden per provincie aandacht aan de ontwikkeling van de financiële positie, het toezichtregime voor 2021, artikel 12-gemeenten, gemeentelijke herindeling en begrotings-/herindelingsscans. In het bestuurlijk overleg van 2 december 2020 in het Interprovinciaal Overleg tussen de gedeputeerden Kwaliteit Openbaar Bestuur en de gedeputeerden financieel toezicht is afgesproken om de cijfers en het verhaal erachter in dit verslag op te nemen. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de motie Van der Molen in de Tweede Kamer.

Waarneembare trends / ontwikkelingen landelijk

Hoewel de stijging van het aantal preventieve gemeenten onder preventief toezicht vanwege hun financiële positie ten opzichte van 2020 beperkt is gebleven, blijkt uit de bijdragen van de diverse provincies dat de financiële positie, mede als gevolg van het Sociaal Domein, nog steeds onder druk staat.

Het is de vraag of het gemeenten volgend jaar weer lukt een structureel sluitende begroting te presenteren. Het verhaal achter de cijfers blijft verontrustend. Hoewel gemeenten nu een sluitende begroting presenteren, is het de vraag in hoeverre zij daadwerkelijk in staat zijn de daarin opgenomen besparingen te realiseren. Daarnaast komt de opschalingskorting vanaf 2022 in volle omvang terug en kunnen gemeenten niet eindeloos reserves blijven inzetten. Ook de ontwikkelingen in het sociaal domein blijven zorgwekkend en komen daar bovenop.

Sociaal domein

De financiële problemen worden bij veel gemeenten veroorzaakt door de in 2015 gedecentraliseerde taken in het sociaal domein. Na zes jaar zijn die problemen in het algemeen groter dan ooit. Maar daar gaat een divers beeld achter schuil. Bij veel gemeenten zijn de financiële problemen geleidelijk gegroeid en zijn ze nu echt een last. Bij een kleine groep zijn de eerste jaren zonder financiële problemen verlopen en loopt het nu uit de hand. Aan de andere kant zijn er gemeenten die al snel in grote financiële problemen kwamen en daardoor eerder genoodzaakt waren fors in te grijpen. Die gemeenten hebben nu meestal geen of minder grote financiële problemen in het sociaal domein. En tot slot is er ook nu nog een kleine groep gemeenten die weinig tot geen financiële problemen door de taken in het sociaal domein hebben. Voor alle gemeenten speelt in het sociaal domein dat de taken met een forse en tot 2020 oplopende bezuiniging door het Rijk zijn overgedragen. Vervolgens is er

sprake van een toenemende vraag naar de voorzieningen door vergrijzing, maatschappelijke ontwikkelingen e.d. Bovendien neemt de zwaarte van de vraag toe. Vaak gaat het om openeinderegelingen, waarbij elke burger die aan de voorwaarde(n) voldoet een beroep kan doen op voorzieningen.

Bijna geen enkele Nederlandse gemeente voert de taken in het sociaal domein nog uit met alleen de gelden die de gemeente uit het gemeentefonds daarvoor krijgt. In 2015 hanteerden bijna alle gemeenten als uitgangspunt dat de nieuwe taken in het sociaal domein uitgevoerd moesten gaan worden met de middelen die het Rijk daarvoor via het gemeentefonds ter beschikking stelde. Oftewel budgettair neutraal ramen. De praktijk van de begroting 2021 staat daar ver van af.

En hoewel de taken naar de gemeenten gedecentraliseerd zijn, blijft het Rijk er een sterke bemoeienis mee houden, met soms grote negatieve financiële gevolgen voor de gemeenten. Het bekendste voorbeeld is de invoering van het abonnementstarief bij de Wmo.

De trend is nog steeds zichtbaar dat gemeenten flink interen op de kwaliteit van maatschappelijke dienstverlening, zowel binnen als buiten het sociaal domein. Wij maken ons daar ernstige zorgen om, omdat dit het vertrouwen van inwoners in het openbaar bestuur uitholt.

Covid-19-pandemie

Er heersen veel onzekerheden als gevolg van de Covid-19-pandemie. Nog niet bekend is of gemeenten voor de extra lasten en de derving van inkomsten volledig gecompenseerd zullen worden. Onbekend is wat de gevolgen voor 2021 en verder zullen zijn. Wat is de invloed op de economie? Heeft dit gevolgen voor het aantal bijstandsaanvragen? Wordt het beroep op allerlei voorzieningen van de gemeente groter? Gemeenten gaan uit van volledige compensatie door het Rijk en verwachten dat dit ook in 2021 het geval zijn. In de ramingen wordt dan ook geen rekening gehouden met de gevolgen hiervan. Wel zien we dat veel gemeenten dit risico benoemd hebben in hun risico-paragraaf. Als blijkt dat in 2021 in realiteit toch nadelige financiële gevolgen worden ondervonden zal dit van invloed zijn op de financiële positie van de gemeenten.

Gemeentefonds

Een andere onzekerheid voor gemeenten zit bij het gemeentefonds. Er lopen al vanaf 2019 onderzoeken naar een nieuwe verdeling van de hele algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering is veruit de belangrijkste inkomstenbron van de gemeenten en bedraagt voor 2021 € 27,5 miljard, oplopend tot € 29,4 miljard in 2024. Sinds 2019 zit ook het grootste deel van de rijksvergoeding voor de taken in het sociaal domein in de algemene uitkering. De verdeling van de gelden in de algemene uitkering voor het sociaal domein en voor de overige taken worden met twee, aparte onderzoeken bekeken. De onderzoeken leverden in eerste instantie resultaten op die niet goed verklaarbaar zijn. Dit heeft tot nieuwe onderzoeken geleid en dus tot vertraging. Oorspronkelijk zou een nieuwe verdeling voor de hele algemene uitkering vanaf 2021 in een aantal stappen worden ingevoerd. Vervolgens is invoering naar 2022 verschoven, maar er is sprake van een nieuwe vertraging, waardoor de invoering nu in 2023 plaatsvindt. Net als een aantal andere dossiers rond gemeentefinanciën wordt dit onderwerp daarmee tot na de kabinetsformatie doorgeschoven. De meest recente informatie op dit punt geeft aan dat ongeveer de helft van de Nederlandse gemeenten voordeel heeft bij deze herverdeling. Dit betekent vanzelfsprekend dat de overige helft nadeel ondervindt.

Maar er is ook al jaren een roep om een aanzienlijk hogere bijdrage van het Rijk. In dat verband zijn er ook onderzoeken uitgevoerd, die wijzen op een groeiend beroep op de voorzieningen in het sociaal domein. In reactie daarop heeft het Rijk voor de jaren 2019-2021 in totaal € 1 miljard extra middelen beschikbaar gesteld voor de Jeugdzorg. Recent is ook voor 2022 € 300 miljoen beschikbaar gesteld.

Dat gebeurt in afwachting van de uitkomsten van een vervolgonderzoek naar de vraag of er sprake is van een structurele vraagstijging in de Jeugdzorg. De uitkomsten van dit onderzoek komen aan de orde bij de kabinetsformatie 2021. De extra middelen die beschikbaar zijn gesteld zijn nog onzeker voor de jaren 2023 en 2024, en compenseren slechts een klein deel van het tekort.

Gemeenten hebben opgeroepen tot aanzienlijke extra, structurele bedragen in de algemene uitkering. Het gaat dan niet om € 300 miljoen, maar om € 1 tot zelfs € 3 miljard extra. Inmiddels zijn er twee belangrijke rapporten gepubliceerd die gaan over specifiek de Jeugdzorg en over de totale financiële positie van de gemeenten. Dit betreft 'Stelsel in groei' door AEF (Anderson Elffers Felix) ([link:Stelsel in groei \(vng.nl\)](#)) waaruit blijkt dat in 2019 al sprake is van een tekort van 1,6 tot 1,8 mld euro en BDO-Benchmark Nederlandse gemeenten 2021: financiële situatie onhoudbaar ([link:BDO-benchmark Nederlandse gemeenten 2021 | Bekijk analyse - BDO](#)).

Gemeenschappelijke regelingen

Het overgrote deel van de gemeenschappelijke regelingen in het sociaal domein kampt de afgelopen jaren met stijgende lasten. Hierdoor wordt er steeds meer van de deelnemers gevraagd in de vorm van een hogere bijdrage. Diverse regelingen proberen de stijging van de bijdrage te beperken door vergaande bezuinigingen door te voeren. Wanneer deze bezuinigingen niet volledig gerealiseerd worden, zal de bijdrage van de deelnemers nog verder stijgen. Als gevolg van de verslechterde financiële positie van de gemeenten is ook een beweging te zien dat gemeenten willen korten op hun bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Aantal preventieve gemeenten GW landelijk

Van de 352 gemeenten zijn 12 gemeenten onder preventief toezicht geplaatst vanwege de financiële positie (8 in 2020), 1 gemeente is onder preventief toezicht geplaatst omdat deze de wettelijke termijn voor indiening van de begroting heeft overschreden (1 in 2020).

Aantal artikel 12 FVW gemeenten landelijk

Eén gemeente heeft net als voorgaande jaren de artikel 12-status. Voor die gemeente loopt nog een artikel 12-onderzoek op het gebied van het sociaal domein/werk & inkomen. Verder zijn er geen aanvragen ex artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet ingediend.

Aantal preventieve gemeenten ARHI landelijk

Op 13 gemeenten is preventief toezicht ingevolge de Wet algemene regels herindeling van toepassing (12 in 2020).

Aantal preventieve regelingen WGR landelijk

Van de 295 onder toezicht vallende gemeenschappelijke regelingen is er 1 gemeenschappelijke regeling onder preventief toezicht geplaatst vanwege de financiële positie (1 in 2020), 3 gemeenschappelijke regelingen zijn onder preventief toezicht geplaatst omdat deze de wettelijke termijn voor indiening van de begroting hebben overschreden (2 in 2020).

Ontwikkeling belastingdruk landelijk

Bij hoeveel gemeenten is de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening)	17
Bij hoeveel gemeenten is de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020	39
Bij hoeveel gemeenten is de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%	249
Bij hoeveel gemeenten is de belastingdruk fors toegenomen (> 10%)	46

Ontwikkeling reservepositie

Nederland totaal	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	5.936.104.491	0,8%
Bestemmingsreserves	16.337.486.667	-3,3%

De relatief kleine stijging van de algemene reserve op het totaal van de gemeenten komt door een klein deel van de gemeenten. De vermogensdaling is beïnvloed door de groei van het vermogen van gemeenten die eenmalig grote voordelen door de verkoopopbrengst van hun Eneco aandelen hebben ontvangen. Daarnaast zijn er een aantal gemeenten die als gevolg van de gunstige afloop van rechtszaken m.b.t. de precariobelasting voorzieningen konden laten vrijvallen in de jaarrekening 2019. Bij het overgrote deel van de Nederlandse gemeenten zien we dus juist een vermogensdaling door vooral grote tekorten in het sociaal domein. We verwachten de komende jaren een verdere vermogensdaling. Dit heeft voornamelijk te maken met de tekorten die gemeenten verwachten voor 2020 en 2021.

Op grond van de afspraak tussen BZK en de provinciaal toezichthouders konden gemeenten gebruik maken van de mogelijkheid om de extra middelen voor jeugdzorg die beschikbaar zijn gesteld voor 2020 en 2021 ook in de begroting op te nemen voor de jaren 2022, 2023 en 2024. Onderzocht is wat de gevolgen van deze afspraak zijn voor de meerjarenraming en dan met name de jaarschijf 2024.

Raming extra middelen jeugdzorg landelijk

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	256
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	95
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	208
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	48
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	108
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	148

DEEL PER PROVINCIE

Provincie Drenthe

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De begrotingsonderzoeken hebben evenals vorig jaar meer aandacht gevraagd dan in voorgaande jaren als gevolg van de zorgelijke financiële positie van de Drentse gemeenten. Alle twaalf Drentse gemeenten zijn erin geslaagd om voor het begrotingsjaar 2021 aan de wettelijke eis van een structureel en reëel sluitende begroting, danwel meerjarenperspectief te voldoen, maar dit blijft de Drentse gemeenten veel moeite kosten.

Uit de beoordeling blijkt verder dat het merendeel van de gemeenten bezuinigingen heeft opgenomen om te kunnen voldoen aan de wettelijke eis van een structureel en reëel sluitende begroting. Het merendeel van de gemeenten heeft een maatregelenpakket opgenomen om besparingen in de exploitatie te kunnen realiseren. Gemeenten zijn volop bezig om de transitie in het Sociaal Domein vorm te geven. Sinds de overgang van de taken in het Sociaal Domein worden gemeenten geconfronteerd met nadelen in het Sociaal Domein. Bezuinigingen op dit terrein maken onderdeel uit van de ramingen in de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022 – 2024. De opvang van eventuele tekorten dient plaats te vinden door de reguliere exploitatie of door de reserves. Het merendeel van de gemeenten heeft evenals vorig jaar besloten om de lokale heffingen met meer dan het inflatiepercentage te laten stijgen. Voor gemeenten heeft de coronacrisis gezorgd voor hogere lasten en derving van inkomsten. Hoe deze situatie zich gaat ontwikkelen in de komende jaren is nog erg onzeker. Het is nog niet duidelijk in hoeverre de financiële effecten in 2021 nog door zullen werken, en in welke mate deze kosten worden gecompenseerd door het Rijk. De gemeenten gaan voor het merendeel uit van volledige compensatie door het Rijk. Daarnaast zien we weinig gemeenten die al rekening hebben gehouden met de op handen zijnde herverdeling van het Gemeentefonds in hun begroting vanaf 2023. Verwacht wordt dat een deel van de Drentse gemeenten te maken krijgt met een negatief herverdeeleffect.

Vijf Drentse gemeenten presenteerden een sluitende begroting 2021 en meerjarenbegroting 2022-2024. Twee gemeenten hebben wel een sluitende begroting maar geen sluitende meerjarenbegroting. Vijf gemeenten hebben wel de meerjarenraming sluitend aangeboden maar het begrotingsjaar 2021 is niet sluitend.

Preventief toezicht

Op grond van de wettelijke criteria is vóór 1 januari 2021 alle twaalf gemeenten mededeling gedaan over het toezichtregime ten aanzien van de begroting 2021. Er zijn geen gemeenten onder preventief toezicht geplaatst.

Artikel 12

Geen enkele gemeente in Drenthe valt onder artikel 12 en er zijn bij de begroting 2021 ook geen aanvragen ex artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet ingediend.

Ontwikkeling belastingdruk

De lastendruk stijgt, maar de stijging varieert. De stijging van de Ozb is bij de Drentse gemeenten groot. Slechts bij twee gemeenten is de stijging minder dan het inflatiepercentage. Door de stijging

van de lasten bij de afvalverwerking en -verwijdering is bij de afvalstoffenheffing een grotere stijging te zien dan de laatste jaren. Overigens daalt bij twee gemeenten deze heffing. De rioolheffing laat gemiddeld een lichte stijging zien. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat één gemeente de opbrengst laat dalen met 8%.

De gemiddelde toename van de belastingdruk bedraagt 5,2%. Hierbij is gerekend met de procentuele stijging van de totale opbrengsten van de ozb, de rioolrechten en de afvalstoffenheffingen ten opzichte van 2020. Van de 12 gemeenten in Drenthe is bij:

- 2 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 0 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 1 gemeente de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 9 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Vermogenspositie

De vermogenspositie van de Drentse gemeenten neemt, onder andere als gevolg van de gepresenteerde tekorten in de jaarrekening 2019 en de tekorten in het sociaal domein af.

Drenthe	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	133.000.000	-9,0%
Bestemmingsreserves	269.000.000	-0,9%

We verwachten de komende jaren een verdere vermogensdaling.

Sociaal domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	8
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	4
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	7
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	1
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	4
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	4

Gemeentelijke herindeling

Er zijn geen Drentse gemeenten betrokken bij een gemeentelijke herindeling

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

In Drenthe zijn er 11 gemeenschappelijke regelingen waar financieel toezicht op wordt gehouden. Ook dit jaar zorgt de verslechterde financiële positie van de gemeenten ervoor dat gemeenten willen korten op de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. En dan met name de gemeenschappelijke regelingen rondom de SW-bedrijven. Gemeenten zoeken naar mogelijkheden om ook daar hun uitgaven te verlagen. Dit was voor één gemeenschappelijke regelingen zelfs aanleiding te verzoeken

(toegewezen) de begroting 2021 na de wettelijke termijn in te sturen om zo de betrokken gemeenten meer tijd te geven om tot overeenstemming te komen over de op te nemen bijdragen.

Preventief toezicht

Er zijn geen gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht. Twee regelingen hebben de begroting 2021 - na correctie voor incidentele baten en lasten - niet structureel in evenwicht, maar hebben naar ons oordeel wel in de meerjarenraming, inclusief de doorwerking van de opgenomen taakstellingen, een sluitend perspectief.

Provincie Flevoland

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De gemeenten hebben te maken met een toenemende financiële druk vanuit het sociaal domein. Dit uit zich in diverse maatregelen waaronder:

- het (zero based) doorlichten van de begroting met als doel structurele ruimte vrij te maken in combinatie met het opnemen van taakstellingen binnen het financieel perspectief
- het verhogen van de lokale belastingdruk
- het snijden in lokale voorzieningen
- het aanpassen van het beleid rondom het sociaal domein
- geen/minder ruimte reserveren voor evt. nieuw beleid.

Hierdoor staan andere doelstellingen (bv. aangaande het verbeteren van de solvabiliteit) onder druk. De gemeenten zijn, naast genoemde maatregelen, in afwachting van besluitvorming door het rijk over extra middelen sociaal domein teneinde de (veelal toenemende) kosten in het sociaal domein te kunnen dekken.

De effecten van corona op de financiële huishouding worden over het algemeen budgetneutraal opgenomen. Maar ook corona heeft een negatieve invloed op het bestaansrecht van diverse voorzieningen.

Preventief toezicht

Er staan in 2021 in Flevoland geen gemeenten onder preventief toezicht. Er zijn 4 gemeenten van de 6 die extra aandacht binnen het kader van het FT krijgen. De intensiteit van het toezicht is (uiteraard) afhankelijk van de situatie.

Artikel 12 FVW

Er zijn geen gemeenten in Flevoland die momenteel vallen onder art. 12 FVW. De gemeente Lelystad heeft sinds 2019 recht op een aanvullende decentralisatie uitkering (DU).

Lokale belastingdruk

Van de 6 gemeenten in Flevoland is bij:

- 0 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 4 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 2 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 0 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

De lokale belastingdruk is bij 4 gemeenten in 2021 trendmatig gestegen (dus rekening houdende met de verwachte inflatie). Bij 2 gemeenten is de belastingdruk harder gestegen dan de verwachte inflatie, maar met minder dan 10%.

Vermogenspositie

Flevoland	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	280.031.000	-14,9%
Bestemmingsreserves	443.593.000	-2,6%

Van de 6 gemeenten in Flevoland zien 4 gemeenten de algemene reserve in 2020 afnemen (gemiddeld ca. -15%). Bij 5 gemeenten neemt in 2020 tevens het totaal saldo bestemmingsreserves af (gemiddeld ca. - 3%). De totale reserve (algemeen plus bestemmingsreserves) is in 2020 verlaagd bij alle 6 gemeenten (gemiddeld ca. - 8%). Deze afnames hebben impact op de gemeentelijke voorzieningen en nieuw beleid.

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	4
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	2
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	4
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	0
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	1
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	3

Bij alle 6 de gemeenten speelt in financiële zin het sociaal domein een steeds belangrijkere rol. De tijdelijke extra middelen jeugdzorg behoeden een aantal gemeenten dichter bij preventief toezicht te komen. Met dien verstande dat de middelen, ook inclusief de tijdelijke extra middelen jeugdzorg, ontoereikend zijn de lasten sociaal domein te dekken. De tekorten in het sociaal domein nemen (gemiddeld genomen) toe. Dit heeft tevens een negatieve invloed op de instandhouding van gemeentelijke voorzieningen en nieuw beleid.

Er zijn 4 gemeenten die de extra stelpost extra middelen jeugdzorg wel en 2 gemeenten die deze niet hebben geraamd (uit voorzichtigheidsprincipe).

De 4 gemeenten die de stelpost wel hebben geraamd, toonden wel een SRE in 2024. Indien deze 4 gemeenten de stelpost extra middelen jeugdzorg niet hadden geraamd, zouden 3 gemeenten geen SRE in 2024 realiseren.

Gemeentelijke herindeling

Er is geen sprake van een gemeentelijke herindeling in Flevoland.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Gezien het beperkt aantal gemeenschappelijke regelingen in Flevoland (3) kan niet worden gesproken over een trend. Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen.

Preventief toezicht

In 2021 valt geen van de gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht.

Provincie Friesland

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De financiële positie van de Friese gemeenten is opnieuw flink verslechterd ten opzichte van de vorige begroting. In de jaarrekening 2019 hadden veel gemeenten nog incidentele meevallers maar het structurele beeld verslechterd. In de begroting 2020 hadden alle gemeenten nog een sluitende laatste jaarschijf, nu is dat niet meer het geval. Ook de omvang van de begrotingstekorten is groter. Veel Friese gemeenten moesten bezuinigen om te komen tot een structureel en reëel begrotingsevenwicht. Naast bezuinigingen op de uitgaven in het sociaal domein zijn gemeenten ook genoodzaakt te snijden in de kosten van openbare voorzieningen en worden belastingopbrengsten verhoogd. De geraamde impact van corona op de gemeentelijke begrotingen 2021 in Fryslân is nog klein. De meeste gemeenten hebben het alleen tekstueel opgenomen in de risicoparagraaf maar nog zonder een financiële vertaling in de begroting 2021. De grootste tegenvallers die afgedekt moesten worden in de begroting 2021 hadden weer betrekking op het sociaal domein.

Preventief toezicht

Alle 18 Friese gemeenten vallen voor 2021 onder het normale, repressieve, financieel toezicht. Bij 12 gemeenten is de begroting 2021 structureel en reëel in evenwicht. Zes gemeenten herstellen dit evenwicht pas in de meerjarenraming 2022-2024. Bij de gemeente Smallingerland voldeed de ingestuurde begroting niet aan de vereisten van structureel en reëel evenwicht. De gemeente is vervolgens in de gelegenheid gesteld om een aanvullend raadsbesluit te nemen op de begroting 2021. Met het raadsbesluit werd een structureel en reëel begrotingsevenwicht alsnog bereikt en werd preventief toezicht ternauwernood voorkomen.

De helft van de gemeenten hebben een financiële positie waarover de provincie zich zorgen maakt. Bij de gemeenten Dantumadiel, Smallingerland en Súdwest-Fryslân gaat de provincie de financiële positie intensiever volgen om onder andere de risico's en de realisatie van de bezuinigingen te monitoren. Met hen zal in 2021 naast ambtelijk ook bestuurlijk overleg worden gevoerd. Dit betreft maatwerk binnen repressief toezicht.

Artikel 12

Er zijn geen Friese gemeenten die artikel 12 steun ontvangen of die hieromtrent een verzoek hebben ingediend.

Lokale belastingdruk

De gemiddelde toename van de belastingdruk bedraagt 4%. Hierbij is gerekend met de procentuele stijging van de totale opbrengsten van de ozb, de rioolrechten en de afvalstoffenheffingen ten opzichte van 2020. Van de 18 gemeenten in Fryslân is bij:

- 1 gemeente de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 3 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 14 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 0 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Wel zijn er gemeenten waarbij de OZB of afvalstoffenheffing met meer dan 10% stijgt maar dit wordt dan weer afgevlakt door bijvoorbeeld een lagere meeropbrengst rioolrechten.

Vermogenspositie

Friesland	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	217.000.000	12,0%
Bestemmingsreserves	209.000.000	10,0%

De groei van het vermogen komt door een derde van de gemeenten. Zij hadden eenmalig grote voordelen door de verkoopopbrengst van hun Eneco aandelen en de gunstige afloop van rechtszaken m.b.t. de precariobelasting waardoor voorzieningen vrijvielen in de jaarrekening 2019. Bij twee derde van de Friese gemeenten is er juist een vermogensdaling door vooral grote tekorten in het sociaal domein. Zonder de genoemde eenmalige voordelen was er provincie breed sprake geweest van een vermogensdaling. De komende jaren wordt een verdere vermogensdaling verwacht.

Sociaal domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	12
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	6
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	10
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	2
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	3
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	9

Van de 18 Friese gemeenten hebben 12 gemeenten gebruik gemaakt van de stelpost Jeugdzorg voor de jaren 2022, 2023 en 2024. Zonder de stelpost zouden vier gemeenten theoretisch onder preventief toezicht zijn gekomen en zes gemeenten zouden forse tekorten krijgen in hun meerjarenperspectief. Kortom, extra structurele middelen voor het sociaal domein zijn dringend gewenst.

Gemeentelijke herindeling

De afgelopen jaren zijn er in Fryslân meerdere gemeentelijke herindelingen geweest. De fusie per 1 januari 2019 van Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland tot de gemeente Noardeast-Fryslân is vooralsnog de laatste.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

In Fryslân zijn er 10 gemeenschappelijke regelingen waar financieel toezicht op wordt gehouden. Op 9 gemeenschappelijke regelingen is in 2021 het repressieve toezichtregime van toepassing.

Preventief toezicht.

Fryslân-West (sociale werkvoorziening) krijgt preventief toezicht in verband met termijnoverschrijding omdat hun begroting pas eind 2020 is aangeleverd.

Provincie Gelderland

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De tendens van de afgelopen jaren zet zich nog steeds voort. Er komen gemeenten bij die in 2020 alsnog tegen (verder) oplopende kosten in het sociaal domein zijn opgelopen. Om die reden is het aantal nieuwe bezuinigingen en taakstellingen om begrotingen sluitend te krijgen (verder) opgelopen. Dit is boven op de maatregelen die in de voorgaande jaren al zijn genomen. Hetzelfde beeld is zichtbaar bij de OZB. Net als voorgaande jaren zien dat er veel gekozen wordt om deze belasting te verhogen.

Het gevolg is dat er drie gemeenten zijn die geen structureel en reëel sluitende begroting hebben ingediend. Eén gemeente heeft alsnog de kans gekregen om zich te bewijzen onder repressief toezicht. In twee gevallen is er preventief toezicht ingesteld, namelijk de gemeenten Brummen en Westervoort. Zonder de inzet van de stelpost richtlijn jeugdzorg zouden er echter 11 Gelderse gemeenten zijn geweest die geen structureel en reëel sluitende begroting hebben ingediend.

Oplopende risico's binnen de begroting

De grootste zorg zit vooral in de opeenstapeling aan risico's binnen de begroting 2021-2024. Hiervoor is de inzet van een stelpost op basis van de richtlijn jeugdzorg al genoemd. Dit is tot op heden fictief geld en geen harde garantie op inkomsten. Daarnaast staat de herverdeling van het Gemeentefonds voor de deur. Tot op heden zijn er weinig gemeenten die al rekening hebben gehouden met de op handen zijnde herverdeling van het Gemeentefonds in hun begroting vanaf 2023. Ondanks dat deze herverdeling voor een groot aantal Gelderse gemeenten waarschijnlijk negatief uitpakt, is de ruimte in de exploitatie niet aanwezig om hier bij deze begroting rekening mee te houden.

Hetzelfde beeld wordt duidelijk als het gaat om de financiële effecten van de Covid-19 pandemie. De meeste gemeenten hebben intussen een goed en duidelijk beeld van deze effecten over 2020, maar hebben gekozen om dit geen plek te geven in de begroting. De reden hiervoor is vaak de onzekerheid over de financiële effecten voor 2021 en verder, maar ook het gebrek aan financiële ruimte om dit binnen de begroting mee te nemen zonder dat dit leidt tot aanvullende bezuinigingen. De impact van Covid-19 op de gemeentefinanciën is daarom nog niet goed op te maken uit de begrotingen. Het risico bestaat daarom dat het uiteindelijke resultaat over 2021 veel slechter uit zal vallen dan nu bij de begroting wordt voorgesteld.

Artikel 12

Er zijn geen Gelderse gemeenten die artikel 12 steun ontvangen of die hieromtrent een verzoek hebben ingediend.

Lokale belastingdruk

De gemiddelde toename van de belastingdruk bedraagt 5,0% in Gelderland. Dit wordt met name veroorzaakt door een verhoging van de afvalstoffenheffing van 10,1% en een stijging van de OZB van 4,3%. De rioolheffing is juist met een stijging van 1,2% beneden de inflatie gebleven.

Van de 51 gemeenten in Gelderland is bij:

- 2 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 7 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 34 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 8 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Vermogenspositie

Gelderland	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	764.000.000	-8,0%
Bestemmingsreserves	1.248.000.000	-1,0%

De gemeenten verwachten sterk in te teren op hun vermogenspositie. Dit heeft voornamelijk te maken met de tekorten die ze verwachten voor 2020 en 2021.

Sociaal domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	35
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	16
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	26
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	9
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	10
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	25

Gemeentelijke herindeling

Momenteel is er een Arhi-procedure gestart omtrent de herindeling van de gemeenten Scherpenzeel en Barneveld. Momenteel wordt het financieel toezicht op deze gemeenten voorbereid met de gemeenten.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

In totaal zijn er in Gelderland 43 gemeenschappelijke regelingen die onder het financieel toezicht vallen. De financiële positie van een aantal gemeenschappelijke regelingen, in het bijzonder de sociale werkvoorzieningen, verslechtert. Sommige gemeenschappelijke regelingen zijn maar in beperkte mate in staat om risico's op te vangen. Dit kan ertoe leiden dat de gemeentelijke bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen hoger uitvallen dan voorzien en effect hebben op de gemeentelijke begrotingen.

Preventief toezicht

Voor 2021 is voor al deze gemeenschappelijke regelingen repressief toezicht van toepassing.

Provincie Groningen

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Het algemene beeld van de gemeentebegrotingen in de provincie Groningen is onveranderd zorgelijk. Deze zorgen komen vooral voort uit de tekorten op het sociaal domein. Ook in de begrotingen 2021-2024 zijn (wederom) omvangrijke ombuigingsmaatregelen getroffen om met sluitende budgetten te kunnen blijven werken. De bezuinigingen betreffen het totale gemeentelijk beleid: bestaand beleid, ambities en verhoging van inkomsten. De bezuinigingen komen bovenop de eerdere bezuinigingsrondes. Het zal voor de gemeenten geen sinecure zijn de ombuigingen ook daadwerkelijk in te vullen. Vanuit het financieel toezicht zal de voortgang hiervan nauwlettend worden gevolgd.

Ter overbrugging naar de daadwerkelijke invulling van de maatregelen hebben veel gemeenten een beroep moeten doen op de reserves. Deze zijn inmiddels over de gehele linie tot een minimaal niveau -of zelfs daaronder- afgenomen.

Indien er niets wijzigt aan de financieringswijze van de gemeenten zal de volgende onontkoombare stap de afbraak van voorzieningen (moeten) zijn. De blik is thans gericht op een nieuw kabinet dat de noden van de gemeenten onderkend en daar navenant naar handelt. Daartoe hebben de diverse gremia inmiddels deze noden bij het rijk -nadrukkelijk- onder de aandacht gebracht

Preventief toezicht

Per 1 januari 2021 zijn er tien gemeenten in de provincie Groningen. Acht gemeenten staan onder het repressieve begrotingstoezicht volgens de Gemeentewet. Twee gemeenten staan onder het preventieve begrotingstoezicht. Een preventieve gemeente op financiële gronden en een preventieve gemeente op grond van termijnoverschrijding. De begroting is niet tijdig ontvangen omdat het een nieuwe gemeente betreft als gevolg van herindeling.

Van de tien gemeenten hebben vier gemeenten een structureel sluitende begroting voor het jaar 2021 gepresenteerd. Bij de vier overige repressieve gemeenten wordt het structureel evenwicht binnen de meerjarenraming hersteld.

Artikel 12 FVW

In de provincie Groningen zijn geen artikel-12 gemeenten.

Lokale belastingdruk

Van de negen ingediende begrotingen is de gemiddelde stijging van de belastingdruk 6,59%.

Van de 9 gemeenten in Groningen is bij:

- 0 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 1 gemeente de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 8 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 0 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Vermogenspositie

Groningen	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	98.829.000	-4,5%
Bestemmingsreserves	279.513.000	-9,5%

Het eigen vermogen bij de gemeenten neemt af.

Sociaal domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	9
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	0
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	9
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	0
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	7
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	2

Bij de negen gemeenten die extra middelen jeugdzorg hebben ingezet zijn twee gemeenten die hierdoor het negatieve structurele saldo hebben omgebogen naar een positief saldo en is preventief toezicht voorkomen. Het is niet te zeggen of deze twee gemeenten zonder de stelpost preventief waren geworden omdat ze anders wellicht aanvullende taakstellingen zouden hebben opgenomen.

Gemeentelijke herindeling

De gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum zijn per 1 januari 2021 opgegaan in de nieuwe gemeente Eemsdelta en staan niet meer onder het preventieve Arhi- toezicht.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Vanuit het financieel toezicht wordt vooral gekeken naar de financiële effecten van de gemeenschappelijke regeling voor de gemeentelijke begrotingen. Het gaat er dan om of de deelnemende gemeenten de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen tot de juiste hoogte binnen een sluitend budget op kunnen vangen.

Bezuinigingen/taakstellingen die door een gemeente opgelegd worden aan een gemeenschappelijke regeling worden pas als reëel aangemerkt indien dit op algemeen bestuurlijk niveau door de gemeenschappelijke regeling is besloten.

Preventief toezicht.

Er staan geen gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht.

Provincie Limburg

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Ontwikkeling van de financiële positie van de gemeenten

De Limburgse gemeenten zijn bij de voorbereiding van de begroting 2021-2024 geconfronteerd met grote financiële problemen. De Limburgse gemeenten wijken daarmee niet af van de gemeenten in de rest van Nederland. De meeste startten het proces met tekorten in één of meer jaren. De ene na de andere gemeente maakte bekend dat zij grote tekorten had en dat er ingrijpende maatregelen nodig zouden zijn om een sluitende begroting te krijgen.

De tekorten zijn vooral ontstaan bij de taken in het sociaal domein. De vraag en de zwaarte van de vraag blijven toenemen, terwijl de groei van de vergoeding van het Rijk daarbij achterblijft. De meeste gemeenten hebben al jaren tekorten op dit beleidsterrein en die tekorten zijn verder opgelopen.

Naast de problemen in het sociaal domein worden gemeenten dit jaar met veel onzekerheden geconfronteerd.

Allereerst natuurlijk door de COVID-19-pandemie. Bijna alles is nu anders. Zorgt dat bij gemeenten voor extra lasten of tot minder baten en zo ja, geeft het Rijk daarvoor een volledige compensatie? Wat zijn de gevolgen voor 2021 e.v.? Hoe ontwikkelt de economie zich daardoor? Gaan er meer bijstandsaanvragen komen? Wordt het beroep op allerlei voorzieningen van de gemeente groter? Gemeenten zijn zich dit bewust, maar hebben geen antwoorden. Er wordt dan ook weinig tot niets in de ramingen daarvoor aangepast. Voor een deel wordt dat onderbouwd met de stelling dat het Rijk tot nu toe een min of meer volledige compensatie geeft en men verwacht dat dit ook in 2021 het geval zal zijn.

Verder hebben de gemeenten dit risico nadrukkelijk meegenomen in de risico-inventarisatie en daar een eerste kwantificering aan gegeven. Dat betekent dat ze er ook buffers voor hebben, bijvoorbeeld in de vorm van een bedrag in de algemene reserve.

Als de werkelijkheid in 2021 op dit punt tegenvalt, kan dit financiële nadelen opleveren, die dan uit die buffers zullen moeten worden gedekt.

Op basis van de medio 2020 naar buiten gebrachte herverdeeleeffecten voor de gelden voor het sociaal domein voor 5 gemeente-groottegroepen hebben meer Limburgse gemeenten in hun begroting 2021-2024 vanaf 2022 rekening gehouden met een oplopend herverdeelnadeel. Daarbij wordt rekening gehouden met een nadeel van € 10 à € 15 per inwoner in 2022, in 2023 van € 20 à € 30 per inwoner, in 2024 van € 30 à € 45 per inwoner en vanaf 2025 van € 40 à € 60 per inwoner. Gemeenten die dit hebben gedaan, hebben in hun begroting 2021-2024 te maken met een vanaf 2022 groeiend nadeel. Afhankelijk van de saldi die daardoor ontstaan, is dit bij gemeenten reden geweest om extra maatregelen te treffen in de vorm van bezuinigingen e.d.

Gemeenten die dit niet in hun begroting 2021-2024 hebben meegenomen, hebben het wel in de risico-inventarisatie verwerkt. Dat hebben de gemeenten die wel een herverdeelnadeel hebben geraamd, ook gedaan, omdat ze rekening moeten houden met een nog groter nadeel.

Bij de bepaling van de noodzakelijke buffers houden alle gemeenten rekening met een mogelijk herverdeelveerlies.

Geen enkele Limburgse gemeente heeft een begrotingsscan / herindelingsscan aangevraagd.

Preventief toezicht

Voor 2021 staan er geen gemeente onder het preventieve toezicht.

Artikel 12

Geen enkele Limburgse gemeente krijgt artikel 12-steun en er zijn ook geen verzoeken voor artikel 12-steun ingediend.

Lokale belastingdruk

De lastendruk stijgt, maar de stijging varieert. Door de stijging van de lasten bij de afvalverwerking en -verwijdering is bij de afvalheffing een grotere stijging te zien dan de laatste jaren. Ozb en rioolheffing stijgen minder sterk, maar enkele gemeenten verhogen de ozb meer om een deel van de financiële problemen op te lossen.

Van de 31 gemeenten in Limburg is bij:

- 1 gemeente de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 2 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 27 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 1 gemeente de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Vermogenspositie

Limburg	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	516.599.488	2,3%
Bestemmingsreserves	706.351.231	-9,4%

- ✓ omvang van de algemene reserve 2021 (absoluut) en de procentuele afwijking t.o.v. 2020;
- ✓ omvang bestemmingsreserves 2021 (absoluut en de procentuele afwijking t.o.v. 2020).

	algemene reserve			bestemmingsreserves		
	2020	2021	afwijking in %	2020	2021	afwijking in %
Totaal Limburg	504.862.075	516.599.488	2,32	779.205.081	706.351.231	-9,35

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	24
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	7
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	22
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	2
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	11
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	13

Onzekerheid over financiële situatie

De grote financiële problemen bij het sociaal domein en het doorschuiven van besluiten daarover door het Rijk leiden tot grote onzekerheid bij de gemeenten. Komt er een structurele oplossing van de kant van het Rijk of moeten gemeenten zelf (een belangrijk deel van) de oplossing leveren?

De Limburgse gemeenten hebben er bij de begroting 2021-2024 voor gekozen om zelf met oplossingen te komen en niet te wachten op structurele hulp van het Rijk.

Alleen hebben de meeste Limburgse gemeenten gebruikgemaakt van de mogelijkheid om voor 2023 en 2024 een stelpost te ramen die ervan uitgaat dat de € 300 miljoen extra voor de Jeugdzorg ook in 2023 en 2024 wordt uitgekeerd. Landelijk is die mogelijkheid geboden.

Voor de rest hebben de Limburgse gemeenten zelf maatregelen getroffen om de tekorten in het sociaal domein te dekken.

Te lage rijksbijdrage via het gemeentefonds

Gemeenten worden vanuit het Rijk onvoldoende gecompenseerd voor hun taken in het sociaal domein, voornamelijk Jeugdzorg. Om het naar Limburg te vertalen: € 1 miljard extra in de algemene uitkering zou voor de Limburgse gemeenten tussen de € 75 en € 90 miljoen extra baten betekenen. Dat het probleem in Limburg zo groot is, is wel duidelijk aangezien Maastricht bij de begroting 2021 met een nadeel van rond € 25 miljoen in het sociaal domein zat en dat Heerlen bij de begroting 2021 een nadeel van € 13 miljoen bij het sociaal domein moest oplossen. Venlo heeft eerder met vergelijkbare tekorten in het sociaal domein gezeten.

Deze tekorten bij de begroting 2021 zijn ontstaan, terwijl de gemeenten al structureel hele grote bedragen uit hun algemene middelen in de uitvoering van het sociaal domein stoppen, dus ook in de begroting 2021. Bijna geen enkele Limburgse gemeente (en dat geldt voor heel Nederland) voert de taken in het sociaal domein nog uit met alleen de gelden die de gemeente uit het gemeentefonds daarvoor krijgt. In 2015 hanteerden bijna alle gemeenten als uitgangspunt dat de nieuwe taken in het sociaal domein uitgevoerd moesten gaan worden met de middelen die het Rijk daarvoor via het gemeentefonds ter beschikking stelde. De praktijk van de begroting 2021 staat daar ver van af.

Gebrek aan sturing(-smogelijkheden)

Gemeenten hebben grote moeite om voldoende sturing te geven. Bij de aanpak van de financiële problemen is te zien dat veel gemeenten in het versterken van de sturing (een deel van) de oplossing zoeken.

Gemeenten die eerder voor die aanpak hebben gekozen, laten nu (voorzichtig) zien dat een steviger sturing mogelijk is en ook financieel resultaten oplevert.

De financiële nood dwingt gemeenten om nu zelf (krachtig) in te grijpen, omdat er anders onbeheersbare tekorten ontstaan en blijven bestaan.

Gemeentelijke herindeling

Geen enkele Limburgse gemeente is betrokken bij een herindeling.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Bij alle gemeenschappelijke regelingen was er sprake van een sluitende begroting. Bij veel gemeenschappelijke regelingen is de buffer (algemene reserve) de laatste jaren afgenomen. Daarnaast geven de deelnemende gemeenten steeds vaker aan dat ze de weerstandscapaciteit niet verder gaan aanvullen omdat zij als deelnemende gemeenten toch altijd verantwoordelijk zijn voor eventuele tekorten bij de gemeenschappelijke regelingen waar ze aan deelnemen.

De gemeenschappelijke regeling Vixia is met ingang van 1 januari 2020 opgeheven. De afwikkeling van deze liquidatie, de overgang van Vixia b.v. naar de gemeente Sittard-Geleen en de opbouw van het Participatiebedrijf en de gemeenschappelijke regeling Participatiebedrijf Wsw (voor het Wsw-werkgeverschap) zou naar verwachting eind 2020 afgerond zijn.

De laatste stand van zaken is dat ten aanzien van de liquidatie dat de afsluitende jaarrekening 2019-2020 op 16-12-20 gereed is en dan naar de raden van de deelnemende gemeenten wordt gestuurd voor zienswijze en dat deze in februari - maart 2021 wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

De Wsw-bedrijven

Bij de acht gemeenschappelijke regelingen die zich met de uitvoering van de Wsw bezighouden, zijn er door de invoering van de Participatiewet per 2015, grote veranderingen opgetreden; inhoudelijk, organisatorisch en financieel. Dit zorgt voor een groot transitieproces dat naast kansen ook de nodige risico's en problemen oplevert. Volgens de vastgestelde en ingestuurde begrotingen vanaf 2015 zijn de Wsw-bedrijven hiermee bezig en leveren de gemeenten daarvoor hun inhoudelijke en financiële bijdragen. De begrotingen 2021 en de meerjarenramingen 2022-2024 bevatten echter nog steeds onzekerheden.

In het algemeen is te zien dat de tot en met 2020 oplopende korting op de rijksbijdrage voor elke geplaatste Wsw-er de tekorten laat oplopen. De daling van het aantal Wsw-ers door de beëindiging van de instroom vanaf 2015 noodzaakt de Wsw-bedrijven hun organisatie aan te passen.

In het algemeen stoten de Wsw-bedrijven werkzaamheden af om zo de risico's te beperken. Gestreefd wordt naar een maximale detachering van de Wsw-ers bij reguliere bedrijven. Voor Wsw-ers die op beschut werk zijn aangewezen worden aparte organisatievormen gecreëerd: bij de gemeenten zelf (WAA Venlo en Participatiebedrijf Westelijke Mijnstreek) of bij de gemeenschappelijke regeling (WOZL en Participatiebedrijf Wsw). De Wsw-ers bij WOZL die gedetacheerd kunnen worden, vallen nu onder een nieuwe gemeenschappelijke regeling: Het Werkgeversservicepunt Parkstad.

De oplopende korting op de rijksbijdrage per Wsw-er doet de efficiencyvoordelen van alle organisatorische aanpassingen tot nu toe teniet. Dat betekent dat de tekorten bij de Wsw-bedrijven tot en met 2020 zijn opgelopen. Bij de begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024 ramen veel Wsw-bedrijven in de periode 2021-2024 een omslagpunt.

De tekorten worden voor een groot deel door bijdragen van de gemeentelijke deelnemers gedekt. Bij een aantal Wsw-bedrijven worden tekorten ook met onttrekkingen aan eigen reserves gedekt. Bij Wsw-bedrijf De Risse (Weert e.o.) worden de -nog steeds relatief beperkte- tekorten voor de jaren 2021-2023 nu voor het eerst met bijdragen van de deelnemende gemeenten gedekt. Vanaf 2024 is dat niet meer nodig.

In het algemeen blijven de deelnemers bereid hun bijdragen te leveren voor een sluitende exploitatie van de Wsw-bedrijven

Nieuwe gemeenschappelijke regelingen

Er zijn in 2020 geen nieuwe gemeenschappelijke regelingen bijgekomen.

Preventief toezicht

Voor de begroting 2021 komen op basis van de wettelijke inzendtermijnen voor de jaarrekening 2019 en de begroting 2021, alle 26 gemeenschappelijke regelingen in aanmerking voor repressief toezicht. Voor 2021 staan er dus geen gemeenschappelijke regelingen onder het preventieve toezicht.

Provincie Noord-Brabant

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De begrotingen van de Brabantse gemeenten zijn onderzocht volgens een methode van risicogericht en proportioneel financieel toezicht. Bij deze methode wordt op basis van eerst een toetspuntenlijst (beperkt onderzoek van de begroting) bepaald welke gemeenten verder (uitgebreid) onderzocht worden en voor welke gemeenten verder onderzoek achterwege blijft. De begrotingen die uitgebreid onderzocht zijn kostten aanmerkelijk meer tijd dan in voorgaande jaren.

37 van de 61 gemeenten hebben naar het oordeel van GS een structureel en reëel sluitende begroting 2021. Bij 23 gemeenten is de vorm van toezicht bepaald op basis van structureel en reëel evenwicht in het laatste jaar van de meerjarenraming. Deze cijfers wijken slechts in geringe mate af van de cijfers van 2020.

1 gemeente (Grave) is, ondanks aanvullende besluitvorming, voor het begrotingsjaar 2021 onder preventief toezicht geplaatst. Ook bij 3 andere gemeenten was er naar het oordeel van GS sprake van een niet structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting 2021-2024. Na overleg met deze gemeenten heeft er voor 1 januari 2021 nog aanvullende besluitvorming plaatsgevonden, waardoor er alsnog sprake was van een structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting 2021-2024. Deze 3 gemeenten maakt overigens onderdeel uit van de cijfers die eerder in deze alinea zijn weergegeven.

Bij de begroting 2020 was de vorm van toezicht bij 35 gemeenten (56%) bepaald op basis van een structureel en reëel sluitende begroting 2020. Nu hebben 37 gemeenten (61%) een structureel en reëel sluitend begrotingsjaar 2021. 23 gemeenten (38%) herstellen het structureel en reëel begrotingsevenwicht in uiterlijk de laatste jaarschijf van de meerjarenraming (2024). Vorig jaar was dat bij 27 gemeenten (44%) het geval. Een licht positieve ontwikkeling ten opzichte van de begrotingen 2020.

Een negatieve ontwikkeling ten opzichte van 2020 was dat 4 gemeenten naar het oordeel van GS geen structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting 2021-2024 hadden vastgesteld (2020 slechts 1 gemeente). Bij 1 gemeente (Grave) was er ook na aanvullende besluitvorming nog steeds geen sprake van een structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting 2021-2024. Sinds lange tijd valt er in Noord-Brabant weer een gemeente onder preventief toezicht.

De gemeente Tilburg had becijferd dat het nadelig saldo op het sociaal domein circa € 8 miljoen bedraagt. Voor datzelfde bedrag had Tilburg een claim op het Rijk opgenomen voor de jaren 2021 t/m 2024. Hoewel er begrip is voor deze handelwijze kan de claim van € 8 miljoen niet als reëel aangemerkt worden. Door middel van aanvullende besluitvorming heeft Tilburg alsnog aannemelijk gemaakt dat structureel en reëel evenwicht in de meerjarenraming bereikt wordt.

Ook bij de gemeente Goirle was er geen structureel en reëel evenwicht door het sociaal domein. Goirle stelde dat het financiële probleem dan ook maar opgelost diende te worden binnen het sociaal domein door een niet onderbouwde bezuiniging binnen het sociaal domein te ramen. Door middel van aanvullende besluitvorming heeft Goirle de niet onderbouwde bezuiniging teruggedraaid en daarvoor andere reële dekkingsmiddelen aangewezen.

De gemeente Bergen op Zoom heeft een (meerjaren)begroting vastgesteld met in alle jaarschijven een tekort van circa € 10 miljoen. De redenen van deze tekorten zijn divers, maar ook hier is het aandeel van het sociaal domein in het tekort groot. Bergen op Zoom heeft in december 2020 een herstelbegroting vastgesteld.

Het sociaal domein blijft bij de gemeenten het belangrijkste onderwerp en heeft de grootste (in de meeste gevallen negatieve) gevolgen voor de begrotingspositie. Alle gemeenten baseren de ramingen voor het sociaal domein inmiddels op realisatiecijfers. Er wordt dus steeds reëler geraamd. Een grote meerderheid van de gemeenten raamt hogere lasten sociaal domein dan de rijksuitkering. Het kost grote moeite om dit op te vangen binnen de (meerjaren)begroting. De extra middelen jeugdzorg hebben voor enige financiële verlichting gezorgd, maar is in veel gevallen niet genoeg om de lasten te dekken. Bezuinigingen binnen het sociaal domein vinden steeds meer plaats. De nodige gemeenten hebben de OZB verhoogd of elders bezuinigd om tot een sluitende begroting te (blijven) komen. Er wordt in veel gevallen bezuinigd op de bedrijfsvoering. Uit reserves sociaal domein kan niet meer geput worden, omdat deze inmiddels opgesoupeerd zijn. Er zijn al de nodige maatregelen genomen, maar taakstellingen blijven in veel gevallen nodig om tekorten op te lossen. Hoewel deze taakstellingen door ons als reëel aangemerkt zijn, maken wij ons zorgen of alle taakstellingen wel daadwerkelijk gerealiseerd worden. Dit blijft een aandachtspunt bij de volgende begrotingen.

Er heerst nog veel onduidelijkheid en onzekerheid als gevolg van de Covid-19-pandemie. De meeste gemeenten hebben de financiële gevolgen budgettair neutraal geraamd. Enerzijds omdat de financiële gevolgen moeilijk in te schatten zijn en anderzijds gaan gemeenten ervanuit dat zij geheel gecompenseerd worden door het Rijk.

Preventief toezicht

De gemeente Grave staat voor het begrotingsjaar 2021 onder preventief toezicht vanwege financiële redenen. De jaarschijf 2021 is fors negatief. Vanaf 2022 neemt Grave personele dienstverlening af van de nieuwe gemeente Land van Cuijk, omdat Grave zelf geen personeel heeft. Grave heeft een besparing van € 750.000 in de meerjarenraming opgenomen waarover met Land van Cuijk (nog) geen overeenstemming is. Deze besparing is naar het oordeel van GS niet reëel en negatief bijgesteld op de begrotingssaldi. Hierdoor is het niet aannemelijk dat het structureel en reëel evenwicht in de meerjarenraming wordt hersteld.

De gemeente Uden en Landerd hebben besloten om per 1 januari 2022 te fuseren. De gemeenten Mill en Sint Hubert, Boxmeer, Cuijk en Sint Anthonis hebben ook besloten om per 1 januari 2022 te fuseren. Deze 6 gemeenten vallen onder preventief toezicht op basis van de Wet arhi.

Artikel 12

Geen enkele gemeente in Noord-Brabant valt onder artikel 12. Er zijn ook geen nieuwe artikel 12-aanvragen ingediend.

Lokale belastingdruk

Bij hoeveel gemeenten is de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoekening)	3
Bij hoeveel gemeenten is de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020	6
Bij hoeveel gemeenten is de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%	48
Bij hoeveel gemeenten is de belastingdruk fors toegenomen (> 10%)	4

De gemeenten waarbij de lokale belastingdruk met meer dan 10% zijn toegenomen zijn:

- Asten 11%
- Oisterwijk 13% (ozb 23%)
- Dongen 11%
- Son en Breugel (afvalstoffenheffing 24%)

Vermogenspositie

Noord Brabant	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	1.290.689.744	2,9%
Bestemmingsreserves	2.523.808.164	-0,9%

De algemene reserves bedragen in Noord-Brabant € 1.290.689.744. Dit is een toename van 2,9% ten opzichte van 2020. De bestemmingsreserves bedragen in Noord-Brabant € 2.523.808.164. Dit is een afname van 0,9% ten opzichte van 2020.

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	40
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	21
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	34
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	6
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	21
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	19

Gemeentelijke herindeling

De gemeente Uden en Landerd hebben besloten om per 1 januari 2022 te fuseren. Ook de gemeenten Boxmeer, Cuijk en Sint Anthonis hebben besloten om per 1 januari 2022 te fuseren. Mill en Sint Hubert heeft aangegeven alsnog aan te sluiten bij deze herindeling in het land van Cuijk. In de gemeente Grave worden de inwoners in maart 2021 geraadpleegd of Grave wel of niet zelfstandig moet blijven. Alsnog aansluiten bij de herindeling Land van Cuijk per 1-1-2022 is echter niet meer mogelijk. Opgaan in de nieuwe gemeente Land van Cuijk is voor het eerst mogelijk per 1 januari 2026.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Over de gemeenschappelijke regelingen zijn geen bijzonderheden te vermelden.

Preventief toezicht

Er staan 2 gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht voor het begrotingsjaar 2021. Centrum Jeugd en Gezin Drimmelen Geertruidenberg omdat de begroting 2021 niet aan de wettelijke eisen voldeed waardoor het niet mogelijk was om een oordeel te bepalen over het structureel en reëel evenwicht. Kempenplus staat onder preventief toezicht wegens het overschrijden van de inzendtermijn van de jaarrekening 2019.

Provincie Noord-Holland

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Waren bij de kadernota de berichten nog somber, uiteindelijk bleek 1 gemeente een niet sluitende (meerjaren)begroting 2021-2024 te hebben vastgesteld. Veel gemeenten hebben (opnieuw) bezuinigingen opgenomen, maar duidelijk is inmiddels wel dat de rek eruit is.

Preventief toezicht

In Noord-Holland is 1 gemeente preventief op basis van de gemeentewet en 4 gemeenten op basis van de Wet arhi.

Artikel 12 FVW

In 2021 is artikel 12 van de Financiële verhoudingswet op geen van de Noord-Hollandse gemeenten van toepassing.

Lokale belastingdruk

Van de 47 gemeenten in Noord-Holland is bij:

- 0 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 5 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 32 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%;
- 10 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

In Noord-Holland is bij geen enkele gemeente de belastingdruk in 2021 verlaagd. Bij een vijftal gemeenten is de belastingdruk met minder dan het inflatiepercentage verhoogd. Bij 32 gemeenten is de belastingdruk tot 10% verhoogd. Bij 10 van de 47 is het percentage zelfs met meer dan 10% verhoogd.

Vermogenspositie

Noord-Holland	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	1.035.733.003	-15,4%
Bestemmingsreserves	8.974.552.436	0,7%

Bij de Noord-Hollandse gemeenten ontwikkelt de reservepositie zich als volgt: betreffende de algemene reserve zijn 29 gemeenten in percentage - ten opzichte van 2020 - omlaaggegaan. De hoogte van dit percentage varieert van -1% naar -79%. Verklaring hiervoor o.a. is het feit dat in veel gemeenten de kosten van de jeugdzorg grote druk op de algemene reserve legt.

Daar staat tegenover dat bij 3 gemeenten niets wijzigt en bij 15 gemeenten de algemene reserve nu hoger geraamd is. Ook hier een duidelijk afgetekend verschil; de percentages lopen uiteen van 1% verhoging tot 835%. Dit is makkelijk te verklaren: een zestal gemeenten heeft haar Eneco aandelen verkocht en heeft hier soms miljoenen voor gekregen. Ook trekt bij een aantal gemeenten de grondexploitatie weer aan.

De percentages bij de bestemmingsreserves zien er als volgt uit: 25 gemeenten zien hun bestemmingsreserves dalen en 22 gemeenten zien deze reserves stijgen. Hier ligt bij sommige gemeenten een relatie met de algemene reserve: bij een aantal gemeenten worden de bestemmingsreserves versterkt ten laste van de algemene reserve.

Sociaal domein

Het sociaal domein blijft het zorgenkind van de gemeenten in Noord-Holland. De lasten blijven in sommige gevallen maar stijgen of dalen minder hard dan geraamd was. Veel van de bestemmingsreserves sociaal domein zijn inmiddels nihil, en ook de algemene reserve daalde de afgelopen jaren bij veel gemeenten flink door deze grote kostenpost.

Extra middelen jeugdzorg

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	34
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	13
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	26
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	8
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	17
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	17

Gemeentelijke herindeling

Niet van toepassing.

Gemeenschappelijke regelingen

In het kader van het financieel toezicht ingevolge de Wet arhi zijn voor de 4 betrokken gemeenten geen bijzonderheden te noemen.

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Betreffende de gemeenschappelijke regelingen zijn geen bijzonderheden te vermelden. Een ontwikkeling die de provincie Noord-Holland ziet is dat gemeenten morrelen aan de gemeentelijke bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Omdat gemeenten zelf minder te besteden hebben kijken ze nu naar de gemeenschappelijke regelingen of daar door middel van lagere bijdragen iets te halen valt.

Preventief toezicht

In Noord-Holland staan geen gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht.

Provincie Overijssel

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Eén van de taken c.q. wettelijk voorschriften voor de gemeenten is het vaststellen van een structureel en reëel sluitende begroting. Dit was de laatste jaren, met de ontwikkelingen in het sociaal domein, niet vanzelfsprekend. Veel gemeenten hebben maatregelen moeten nemen om telkens weer te kunnen voldoen aan de wettelijke eis.

Naast belastingverhoging moest er vaak nog extra bezuinigd worden. Deze bezuinigingen werden gevonden in directe bezuinigingen en in taakstellingen. Uit onderzoek blijkt dat de noodzaak tot het nemen van maatregelen van 2018 tot en met 2024 flink is toegenomen van 20 miljoen tot 180 miljoen.

De gemeenten binnen Overijssel hebben ervoor gekozen om op diverse terreinen maatregelen te nemen. Het totaalbedrag aan maatregelen is een gering percentage van de totale gemeentelijke uitgaven. Als dit zou worden vertaald naar een percentage OZB-verhoging, dan betekent dit een veelvoud, omdat de onroerendzaakbelasting maar een gering deel van de gemeentelijke inkomsten is. De aard van de maatregelen ligt voor 49% in het verlagen van de lasten binnen het sociaal domein, gevolgd door verhoging van de inkomsten via de OZB. Ook op andere beleidsterreinen zijn maatregelen getroffen, zoals het verhogen van efficiency, het beperken van de dienstverlening, het bijstellen van ambities en het verlagen c.q. uitstellen van onderhoud.

Een aantal maatregelen (taakstellingen) geeft reden tot zorg. De taakstellingen die verwerkt zijn in de begrotingen van gemeenten zijn fors. De tijd zal het leren of de taakstellingen gehaald worden. Als dit niet het geval is dan wordt de financiële problematiek aanzienlijk vergroot.

Uit de begrotingen van 2021 blijkt dat gemeenten in het kader van hun brede financiële positie weinig ruimte zien om "nieuw beleid" in gang te zetten. Deze beperktheid wordt ook gevoeld in het niet na kunnen komen van de afspraken van het Interbestuurlijke programma.

Naast de metingen in harde cijfers wordt ook geconstateerd dat gemeenten het voorzichtigheidsprincipe in ramingen van de begroting steeds meer verlaten. Een aantal voorbeelden zijn het verlaten van het behoudend ramen van de algemene uitkering gemeentefonds, scherper ramen van de uitgaven en de vrijval van stelposten t.g.v. het saldo. Deze ontwikkeling brengt extra risico's met zich mee.

Vooruitlopend op besluitvorming door het nieuwe kabinet over herijking gemeentefonds hebben 8 van de 25 Overijsselse gemeenten in hun begroting 2021-2024 rekening gehouden met mogelijke negatieve effecten.

Preventief toezicht

Van de 25 Overijsselse gemeenten vallen 24 gemeenten voor het begrotingsjaar 2021 onder het repressief toezicht. De gemeente Haaksbergen staat onder preventief toezicht. Haaksbergen viel ook in 2020 onder het preventief toezicht. Het in 2020 vastgestelde herstelplan van Haaksbergen heeft het structurele en reële begrotingsevenwicht hersteld. Hierbij is tevens het negatieve eigen vermogen hersteld. De gemeenteraad van Haaksbergen heeft, vanwege de huidige onzekere tijd, de risico's en het bouwen aan herstel, middels een brief de toezichthouder verzocht om het preventieve toezicht voor het jaar 2021 te continueren. Het college van gedeputeerde staten van Overijssel heeft met het verzoek ingestemd.

Artikel 12 FVW

Er zijn in Overijssel geen gemeenten die een beroep doen op art. 12 FvW.

Lokale belastingdruk

Vanaf 2020 valt een forse stijging te zien van de belastingdruk (bijna 5% t.o.v. 2019). Ook in de begrotingen 2021 zet dit door en stijgen de woonlasten bij 23 gemeenten meer dan inflatoir maar minder dan 10%. De gemiddelde stijging is 5% t.o.v. 2020.

Van de 25 gemeenten in Overijssel is bij:

- 0 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 2 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 23 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 0 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

De onroerendezaakbelasting is in tegenstelling tot de afvalstoffenheffing en rioolheffing (afgezien van de kostprijsdekkendheid) voor gemeenten wel beïnvloedbaar en wordt dan ook een van de belangrijkste radertjes waaraan gedraaid wordt bij een veranderende financiële situatie.

Een van de maatregelen die gemeenten de afgelopen jaren hebben genomen om hun begrotingen sluitend te krijgen is het verhogen van de inkomsten. Gemeenten verhogen met name de OZB woningen en niet-woningen.

Vermogenspositie

Overijssel	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	463.000.000	-6,0%
Bestemmingsreserves	594.000.000	-12,0%

Wanneer de cijfers uit de begroting 2021 (meerjarenbalans) worden vergeleken met de vastgestelde jaarrekeningen 2019 (stand 31-12) wordt zichtbaar dat de algemene reserve voor de Overijsselse gemeenten in 2020 afneemt met € 30 mln (6%) en de bestemmingsreserves met € 77 mln (12%). De totale omvang in de reserves in de begroting 2021 is € 463 mln aan algemene reserves en € 594 mln aan bestemmingsreserves.

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	20
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	5
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	15
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	5
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	7
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	13

Het Overijsselse beeld is niet afwijkend van het landelijk beeld. Door 20 van de 25 Overijsselse gemeenten wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid de incidentele rijksbijdrage voor met name jeugdzorg structureel op te nemen in de meerjarenraming. Voor Overijssel is dit € 17 miljoen. Deze bijdrage is door het huidige kabinet niet structureel toegezegd en vormt daardoor een risico.

Gemeentelijke herindeling

Sinds de provincie-brede herindeling in Overijssel van 2001, is herindeling niet aan de orde geweest.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De gemeenten zijn de afgelopen jaren geconfronteerd met negatieve effecten als gevolg van onder andere de nieuwe taken Sociaal domein. Vorig jaar was de verwachting dat deze effecten (vorig jaar alleen Sociaal domein) van invloed zouden zijn op de begroting 2021 van de gemeenschappelijke regelingen. De verwachting was gebaseerd op signalen vanuit het werkveld dat gemeenten zich aan het groeperen/mobiliseren waren om het leed bij gemeenten op basis van redelijkheid te delen met de gemeenschappelijke regelingen. Bij de beoordeling van de begrotingen 2021 kan worden geconstateerd dat gemeenten geen verdere actie richting de gemeenschappelijk regelingen hebben ondernomen. Het voornemen om het leed bij gemeenten te delen met de gemeenschappelijke regelingen heeft geen vervolg gekregen.

Daarnaast worden de gemeenschappelijke regelingen ook geconfronteerd met de gevolgen van Covid-19. De gevolgen hiervan zijn nog niet in de begroting 2021 verwerkt. Ten tijde van de vaststelling van de begrotingen 2021 was er nog geen beeld van de gevolgen Covid-19.

Preventief toezicht

Binnen Overijssel valt geen van de 17 gemeenschappelijke regelingen voor het begrotingsjaar 2021 onder het preventief toezicht.

Provincie Utrecht

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De coronacrisis is aan niemand voorbijgegaan, zo ook aan de Utrechtse gemeenten niet. De gemeenten stonden in 2019 al financieel onder zware druk. Dit bleek onder andere uit jaarrekeningen welke tekorten vertoonden en de begrotingen die met grote moeite structureel sluitend zijn gemaakt. De financiële zorgen zijn bij gemeenten in de loop van 2020 alleen maar groter geworden. Dit heeft onder andere als resultaat dat de gemeente Montfoort en de gemeente Woudenberg hun begroting niet structureel sluitend konden krijgen en voor 2021 onder het preventieve toezicht vallen.

De financiële situatie bij gemeenten is ten opzichte van vorig jaar nog verder verslechterd. Op 11 februari 2020 heeft gedeputeerde Strijk, portefeuillehouder financieel toezicht lokale overheden, in een brief aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Financiën de zorgelijke financiële situatie van de Utrechtse gemeenten onder de aandacht te gebracht. Daarnaast hebben 21 Utrechtse gemeenten een brandbrief gestuurd aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Financiën, met de boodschap dat het zo niet langer gaat, "er moet meer geld bij".

Om inzichtelijk te maken hoe de financiële situatie zich over de jaren heeft ontwikkeld, is hier onderzoek naar gedaan op basis van de jaarrekening van de Utrechtse gemeenten over de periode 2010-2019. De solvabiliteit van de Utrechtse gemeenten is sinds 2015 aan het afnemen, wat inhoudt dat de weerbaarheid van gemeenten is afgenomen. De verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen is verminderd. Het totaal van het eigen vermogen van de Utrechtse gemeenten samen op basis van de jaarrekeningen was in 2017 nog zo'n € 1.8 miljard. Op basis van de begrotingen 2021 is het totaal aan eigen vermogen over jaarschijf 2021 gedaald naar zo'n € 1.4 miljard. De opbrengsten van de totale lokale lasten van de Utrechtse gemeenten laat een stijgend verloop zien. Deze zijn elk jaar weer hoger in vergelijking tot de opbrengsten van de totale lokale lasten van het jaar daarvoor. Het ophogen van de opbrengsten van de totale lokale lasten is één van de mogelijkheden voor gemeenten om de tekorten op te vangen en de begroting sluitend te krijgen.

De Utrechtse gemeenten hebben ingrijpende maatregelen (met name op het sociaal domein) moeten nemen om een structureel en reëel sluitende begroting 2021 te kunnen presenteren. Dit was voor veel gemeenten weer een grote opgave.

Zoals ook blijkt uit bovengenoemd onderzoek, hebben gemeenten de reserves in de loop van de jaren ingezet om nadelen te dekken. Veel gemeenten zien zich verder genoodzaakt om de lokale lasten boven inflatieniveau te verhogen.

Net als vorig jaar komen investeringen te vervallen of worden deze doorgeschoven naar de toekomst. Gemeenten kijken naar mogelijkheden om op het voorzieningenniveau te bezuinigen. Dit heeft zijn weerslag op het voorzieningenniveau en raakt de burgers van de Utrechtse gemeenten direct.

De bezuinigingen zijn, net als vorig jaar, voor veel gemeenten noodzakelijk om een sluitende begroting in te dienen. Deze bezuinigingen zijn in de begrotingen weliswaar reëel opgenomen, maar moeten grotendeels nog gerealiseerd worden. Hier zal de toezichthouder het komende jaar goed op monitoren. Daarnaast is ook de druk op de gemeenschappelijke regelingen toegenomen. De omvang neemt toe hetgeen een extra financiële druk bij de deelnemende gemeenten neerlegt. Anderzijds willen gemeenten in gesprek met de gemeenschappelijke regelingen om de deelnemersbijdrage te doen afnemen.

Preventief toezicht

Voor het begrotingsjaar 2021 staan de gemeenten Woudenberg en Montfoort onder het preventieve toezicht. Door de uitspraak van het Gerechtshof inzake claim Niemans is de begroting van de gemeente Vijfheerenlanden in een ander daglicht komen te staan. Ten tijde van de besluitvorming over het toezichtregime, was niet duidelijk wat de financiële impact is van de uitspraak op de begroting 2021. Hierom is besloten om ook de gemeente Vijfheerenlanden voor het begrotingsjaar 2021 onder preventief toezicht te stellen.

De gemeente Woudenberg presenteert een begroting waarbij alle jaren sluiten met een structureel tekort als gevolg van oplopende lasten in het sociaal domein. De gemeente komt met een bezuinigingsdialoog om in aanloop naar de kadernota 2022 te komen met maatregelen op het programma samenleving. Daarnaast worden maatregelen getroffen op de overige programma's voor het tekort wat daarna resteert. De algemene reserve is de afgelopen jaren fors afgenomen en neemt door de te verwachte tekorten in 2020 en 2021 verder af.

De gemeente Montfoort verwacht de komende vier jaar tekorten. De inkomsten van deze gemeente zijn niet voldoende om de geplande uitgaven te bekostigen. Om te voorkomen dat de financiële situatie van de gemeente verergert, moet de gemeente de financiën op orde brengen en met een financieel herstelplan komen. Tot die tijd staat de gemeente onder verscherpt preventief toezicht.

Op 15 december jl. heeft het gerechtshof in Den Haag uitspraak gedaan inzake de claim Niemans. In de gerechtelijke uitspraak is de claim vastgesteld op ruim € 90 miljoen, dit is inclusief proces- en juridische kosten. De gemeente heeft rekening gehouden met een schadeclaim van ongeveer € 41 miljoen. Hiervoor is een voorziening gevormd. De omvang is verre van toereikend. De gemeente bestudeert de uitspraak en onderzoekt hoe zij als gemeente om wenst te gaan met de financiële gevolgen van de claim. Dat betekent dat de gevolgen van de claim op de eerder vastgestelde begroting op dit moment niet duidelijk zijn. Als gevolg van de gerechtelijke uitspraak is de realiteitswaarde van de begroting in een ander daglicht komen te staan en is de begroting nu deels achterhaald. Op basis hiervan is besloten om de gemeente Vijfheerenlanden onder preventief toezicht te stellen.

Artikel 12 FVW

Geen enkele Utrechtse gemeente heeft een aanvraag ex artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet ingediend.

Lokale belastingdruk

Om inzicht te geven in de lokale belastingdruk van de Utrechtse gemeenten, is gekeken naar de stijging van de totale opbrengsten van de OZB, de rioolrechten en de afvalstoffenheffing. De opbrengsten zoals deze in de begrotingen 2021 zijn weergegeven zijn vergeleken met de opbrengsten uit de begrotingen 2020.

Van de 26 gemeenten in Utrecht is bij:

- 5 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 0 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 13 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 8 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Wanneer gekeken wordt naar de procentuele verschillen tussen de jaren 2020 en 2021, komt daar het volgende beeld uit

	Belasting druk OZB	Afvalstoffenheffing	rioolrechten	Lokale lastendruk (totaal)
Belastingdruk lager 	2	2	5	5
Stijging minder dan inflatiepercentage (1,7%) 	3	0	1	0
Stijging maar minder dan 10% 	16	4	15	13
Stijging meer dan 10% 	5	20	5	8

Hieruit valt te concluderen dat in 2021 de totale lokale lasten bij acht van de zesentwintig gemeenten met meer dan 10% is gestegen. Dit is deels toe te schrijven aan het feit dat de opbrengst afvalstoffenheffing in 2021 fors is toegenomen. Dit heeft te maken met de ontwikkeling binnen de gemeenschappelijke regelingen die verantwoordelijk zijn voor het verwerken van het afval. De deelnemersbijdragen van deze gemeenschappelijke regelingen zijn fors toegenomen. Ook de opbrengsten OZB is fors toegenomen. De onroerendzaakbelasting is één van de knoppen aan de inkomstenkant waar een gemeente zelf aan kan draaien. De opbrengsten OZB zijn voor 21 van de 26 gemeenten met meer dan de inflatie toegenomen, hiervan is bij vijf gemeenten de opbrengst met meer dan 10% toegenomen.

De lokale lasten van een gemeente kunnen ook vergeleken worden met de gemiddelde landelijke lokale lasten van het jaar daarvoor. Uit de cijfers van de begrotingen 2021 blijkt dat bij twintig Utrechtse gemeenten de lokale lasten hoger zijn dan het landelijke gemiddelde lokale lasten in 2019.

Vermogenspositie

Utrecht	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	426.000.000	-18,0%
Bestemmingsreserves	310.000.000	-32,0%

De vermogenspositie van de Utrechtse gemeenten neemt, onder andere als gevolg van de gepresenteerde tekorten in de jaarrekening 2019 en de tekorten in het sociaal domein, flink af. De totale omvang van de algemene reserve van de Utrechtse gemeenten bedraagt in 2021 zo'n € 426 miljoen euro. In 2020 bedroeg de algemene reserve van de gemeenten nog € 516 miljoen euro. Dit betekent een daling van 18% op de algemene reserve in één jaar.

Het totaal aan bestemmingsreserves van de Utrechtse gemeenten is in 2021 met zo'n 32% afgenomen. Deze bedroeg in 2020 nog € 455 miljoen, maar is in 2021 gedaald naar € 310 miljoen.

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	24
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	2
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	17
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	7
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	8
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	16

Het sociaal domein, met name de jeugdzorg, blijft voor veel gemeenten nog steeds het grootste zorgpunt. De inkomsten die gemeenten ontvangen uit de algemene uitkering zijn niet voldoende om de daar tegenover staande kosten te dekken. Deze problematiek speelt al sinds de decentralisatie van het sociaal domein in 2015. Gemeenten hebben de tekorten de afgelopen jaren opgevangen door deze te dekken uit reserves of door bezuinigingen door te voeren. Dit begrotingsjaar lijkt de rek er bij gemeenten volledig uit te zijn. Zij zien zich genooddaakt de tekorten, welke ontstaan in het sociaal domein, te dekken door te snijden in het voorzieningenniveau van een gemeente.

De onzekerheid over het structureel doortrekken van de extra middelen jeugdzorg speelt hierbij ook een rol. Daarnaast wachten gemeenten de resultaten van het onderzoek van het ministerie van BZK af, waarin de problematiek van het sociaal domein bij gemeenten in kaart gebracht wordt. De hoop is dat hieruit blijkt dat er structureel meer geld moet naar gemeenten om de kosten van het sociaal domein te kunnen dekken.

Van de 26 gemeenten binnen de provincie Utrecht, maken er 24 gebruik van het structureel doortrekken van de extra middelen jeugdzorg. Van deze 24 gemeenten presenteren er zeventien een

begroting welke, inclusief de extra middelen jeugdzorg, structureel en reëel in evenwicht zijn. Wanneer deze extra middelen jeugdzorg niet structureel meegenomen zouden mogen worden, zou dit resulteren dat maar acht gemeenten een structureel en reëel sluitende begroting presenteren, in plaats van de eerdergenoemde zeventien. Dit zou betekenen dat er negen gemeenten zijn die hun begroting in jaarschijf 2024 sluitend maken door het gebruik van deze extra middelen jeugdzorg. Wanneer besloten wordt dat de extra gelden jeugdzorg niet structureel doorgetrokken worden, kan dit grote gevolgen hebben voor deze negen gemeenten. Zij moeten dan op een andere manier hun begroting structureel en reëel sluitend zien te krijgen

Vragen:	Antwoord
Hoeveel gemeenten hebben voor 2024 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	24
Hoeveel gemeenten hebben voor 2024 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	2
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2024, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	17
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2024, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	7
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2024 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	8
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2024 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	16

Gemeentelijke herindeling

Niet van toepassing.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

De begrotingen 2021 zijn vorig jaar vastgesteld onder bijzondere omstandigheden. De impact van het Coronavirus is voor iedereen groot. De maatregelen die sinds half maart 2020 van kracht zijn hebben ook gevolgen die financieel van aard zijn. Maar de exacte financiële gevolgen waren tijdens het opstellen van de begroting 2021 nog niet inzichtelijk.

Door het Coronavirus wordt een stijging verwacht van het aantal bijstandsaanvragen. Hiertoe hebben de gemeenschappelijke regelingen die verantwoordelijk zijn voor de sociale werkvoorzieningen, de lasten BUIG/BBZ verhoogd tot de geraamde BUIG-budgetten voor gemeenten. Dit om te voorkomen dat in 2021 de deelnemersbijdragen fors stijgen.

Gemeenschappelijke regelingen zien ook de druk toenemen van gemeenten door de deelnemersbijdragen. De druk die gemeenten voelen om te moeten bezuinigen wordt deels neergelegd bij de gemeenschappelijke regelingen. Dit betekent dat gemeenschappelijke regelingen wordt opgelegd om te kijken naar bezuinigingsmogelijkheden. In tijden van corona is dit niet voor elke gemeenschappelijke regeling mogelijk, dit kan zorgen voor frictie tussen de gemeenschappelijke regeling en de gemeente. Gemeenschappelijke regelingen zouden samen in gesprek kunnen gaan met de deelnemende gemeenten om te kijken naar bezuinigingsmogelijkheden. Dit zal waarschijnlijk zichtbaar gaan worden in de begroting 2022 van de gemeenschappelijke regelingen.

Stijging afvalkosten

Beide gemeenschappelijke regelingen die verantwoordelijk zijn voor de afvalverwerking binnen de provincie Utrecht geven aan dat de kosten in 2021 voor 'Afvoer, hergebruik en verwerking van afval en

grondstoffen' ongeveer 50% hoger liggen in vergelijking met 2020. Aangegeven wordt dat dit te maken heeft met de hogere tarieven als gevolg van de aanbesteding in 2019 en de begrote tariefsverhoging van de afvalstoffenbelasting welke het gevolg is van het regeerakkoord 2019.

Preventief toezicht

Alle achttien gemeenschappelijke regelingen zijn in 2021 op financiële gronden onder het repressief toezicht gesteld en daarmee wordt dit toezicht gecontinueerd. Er staan in 2021 dus geen gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht.

Provincie Zeeland

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Veel gemeenten hebben moeite om hun begroting sluitend te krijgen. Verschillende gemeenten hebben dit gedaan door een taakstellende bezuiniging op het sociaal domein op te nemen. Alhoewel de taakstellingen zijn onderbouwd door een door de gemeenteraad vastgesteld plan blijft het nog steeds een beetje koffiedikkijken of de bezuinigingen daadwerkelijk behaald gaan worden. Het uiteindelijke nettoresultaat zal ook worden beïnvloed door de effecten van de herverdeling van gemeentefonds en een besluit over de verhoging van de macrobudgetten.

Verder waren verschillende gemeenten genoodzaakt belastingverhogingen door te voeren, waaronder ook soms een forse verhoging van parkeerheffing en toeristenbelasting.

Naast bezuinigingen op essentiële taken, zoals onderhoud, openingstijden van bibliotheken, dienstverlening, etc. zijn de gemeenten ook steeds minder in staat om zich in te zetten voor grote maatschappelijke opgaven en urgente transities. Er is vaak geen ruimte voor nieuwe initiatieven die zich aandienen.

Enkele gemeenten hebben ook al aangekondigd dat er voor de nieuwe begrotingsronde er weer additionele bezuinigingen nodig zijn.

De geraamde impact van corona op de gemeentelijke begrotingen 2021 in Zeeland is nog klein. De meeste gemeenten hebben het alleen tekstueel opgenomen in de risicoparagraaf maar nog zonder een financiële vertaling in de begroting 2021

Preventief toezicht

Van de dertien Zeeuwse gemeenten zijn twee gemeenten (Borsele en Vlissingen) onder preventief toezicht geplaatst. Vorig jaar stonden er nog vier gemeenten onder preventief toezicht. De gemeente Borsele stond in 2020 ook al onder preventief toezicht maar heeft in 2020 d.m.v. een herstelplan de begroting weer sluitend gemaakt. Echter door nieuwe tegenvallers is er voor 2021 een niet-sluitende begroting vastgesteld en wordt gewerkt aan een kerntakenonderzoek om de juiste (financiële) keuzes voor Borsele te kunnen maken. De gemeente Middelburg heeft in 2020 door middel van een herstelplan weer een sluitende begroting 2021 kunnen vaststellen.

Artikel 12 FVW

De gemeente Vlissingen heeft net als voorgaande jaren de artikel 12-status.

Momenteel loopt daar nog een tweede artikel 12-onderzoek op het gebied van het sociaal domein/werk & inkomen.

Lokale belastingdruk

De gemiddelde toename van de belastingdruk bedraagt 4,3%. Hierbij is gerekend met de procentuele stijging van de totale opbrengsten van de ozb, de rioolrechten en de afvalstoffenheffingen ten opzichte van 2020. Van de 13 gemeenten in Zeeland is bij:

- 1 gemeente de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 2 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 8 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 2 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Vermogenspositie

Zeeland	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	43.000.000	-1,7%
Bestemmingsreserves	189.000.000	-13,1%

De komende jaren wordt een verdere vermogensdaling verwacht.

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	7
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	6
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	6
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	1
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	4
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	3

Gemeentelijke herindeling

In Zeeland zijn er geen recent heringedeelde gemeenten en zijn er ook geen plannen van een herindeling.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

In Zeeland zijn er 14 gemeenschappelijke regelingen waar financieel toezicht op wordt gehouden. Op de overige 13 gemeenschappelijke regelingen is in 2021 het repressieve toezichtregime van toepassing.

Preventief toezicht

Orionis (Uitvoering Participatiewet op Walcheren) krijgt preventief toezicht in verband met termijnoverschrijding omdat hun begroting pas eind 2020 is aangeleverd in combinatie met opgenomen taakstelling.

Provincie Zuid-Holland

Gemeenten

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Ook dit jaar is gebleken dat veel gemeenten moeite hebben om structureel evenwicht in hun begroting te presenteren. Dat komt vooral door de financiële tekorten in het sociaal domein. Hier bovenop komen de gevolgen van de coronacrisis, waarvan nog niet altijd helder is hoe groot die zijn en of het Kabinet ze volledig compenseert. In Zuid-Holland betekent dit dat in 2021 Delft om financiële redenen onder verscherpt (preventief) financieel toezicht is geplaatst.

Bijna alle gemeenten zijn dus onder regulier toezicht geplaatst, ondanks de grote financiële knelpunten die zij ervaren, met name in het sociaal domein. Met een groot aantal gemeenten is hierover in het najaar intensief overlegd. Ook is verschillende keren in regionaal verband met de wethouders financiën over de ontwikkelingen in de gemeentefinanciën gesproken. Hoewel het aantal gemeenten onder preventief toezicht dit jaar dus meevalt, zijn de onderliggende cijfers zorgwekkend. Uit onderzoek dat door bureau Berenschot is uitgevoerd blijkt dat de financiële kengetallen van gemeenten verslechteren en dat gemeenten interen op hun reserves. Er zijn meer gemeenten in de hoogste risicocategorie dan in eerdere jaren.

Om preventief toezicht te voorkomen hebben sommige gemeenten ervoor gekozen verregaande maatregelen te treffen om de tekorten in vooral het sociaal domein te compenseren. Uit onderzoek door de provincie Zuid-Holland blijkt dat de maatregelen voor een derde liggen in het sociaal domein oplopend tot 55% in 2024. Bij de mogelijkheden om zo drastisch te besparen binnen het sociaal domein kunnen vraagtekens gezet worden, zo meldt ook het rapport van AEF. Naast bezuinigingen in het sociaal domein wordt een groot deel van de oplossing gevonden in verhoging van de woonlasten. Ook zijn gemeenten door de verkoop van de Eneco aandelen in staat gebleken de begroting op het nippertje te sluiten. Hiervoor zijn landelijke kaders in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) versoepeld. Een uitspraak van de commissie BBV in het laatste kwartaal over structurele inzet van de verkoopopbrengst van Eneco-aandelen lag hieraan ten grondslag.

Meerdere gemeenten stevenden na beoordeling van de concept-begroting af op preventief toezicht. Echter, na uitvoerig ambtelijk en bestuurlijk contact kwamen deze uiteindelijk toch in aanmerking voor repressief toezicht. Deze gemeenten hebben nog na de wettelijke indieningsdatum van 15 november aanvullende besluiten genomen om toch een sluitende begroting te presenteren.

Het is nog maar te bezien of het gemeenten volgend jaar weer lukt een structureel sluitende begroting te presenteren. Het verhaal achter de cijfers blijft verontrustend. Hoewel gemeenten nu een sluitende begroting presenteren, is het de vraag in hoeverre zij daadwerkelijk in staat zijn de daarin opgenomen besparingen te realiseren. Daarnaast komt de opschalingskorting vanaf 2022 in volle omvang terug en kunnen gemeenten niet eindeloos reserves blijven inzetten. Ook de ontwikkelingen in het sociaal domein blijven zorgwekkend en daarbovenop komen nog mogelijke effecten van de coronacrisis.

Preventief toezicht

In 2021 staat alleen de gemeente Delft onder verscherpt (preventief) toezicht.

Artikel 12 FVW

In 2021 is artikel 12 van de Financiële verhoudingswet op geen van de Zuid-Hollandse gemeenten van toepassing.

Lokale belastingdruk

Van de 52 gemeenten in Zuid-Holland is bij:

- 2 gemeenten de belastingdruk lager geworden (door een wijziging in de kostentoerekening);
- 7 gemeenten de stijging van de belastingdruk minder dan het inflatiepercentage over 2020;
- 39 gemeenten de stijging meer dan het inflatiepercentage maar minder dan 10%
- 4 gemeenten de belastingdruk fors toegenomen (> 10%).

Vermogenspositie

Zuid-Holland	Stand 1/1/2021	% afwijking t.o.v. 2020
Algemene reserve	1.958.912.000	18,2%
Bestemmingsreserves	3.114.477.000	-8,8%

Verkoop van aandelen Eneco door meerdere Zuid-Hollandse gemeenten zorgen voor een vertekend beeld. Hoewel het vermogen aanzienlijk toeneemt, verdwijnen structurele dividend-inkomsten voor de betreffende gemeenten.

Sociaal Domein

Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de stelpost extra middelen jeugdzorg geraamd?	39
Hoeveel gemeenten hebben voor 2023 de extra middelen jeugdzorg niet geraamd?	13
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die structureel en reëel in evenwicht was?	32
Hoeveel gemeenten presenteerden een meerjarenraming 2023, inclusief de extra middelen jeugdzorg, die niet structureel en reëel in evenwicht was?	7
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 nog steeds een positief saldo (€ 0 of hoger), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	15
Bij hoeveel gemeenten had de meerjarenraming 2023 een negatief saldo (lager dan € 0), indien de extra middelen jeugdzorg niet geraamd mochten worden?	24

Gemeentelijke herindeling

De gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne hebben op 18 december 2020 het herindelingsontwerp vastgesteld wat moet leiden tot een nieuwe gemeente op het eiland Voorne. Vanaf dat moment vallen deze gemeenten onder preventief financieel Arhi toezicht.

Gemeenschappelijke regelingen

Waarneembare trends / ontwikkelingen

Het overgrote deel van de gemeenschappelijke regelingen in het sociaal domein kampt de afgelopen jaren met stijgende lasten. Hierdoor wordt er steeds meer van de deelnemers gevraagd in de vorm van een hogere bijdrage. Diverse regelingen proberen de stijging van de bijdrage te beperken door

vergaande bezuinigingen door te voeren. Wanneer deze bezuinigingen niet volledig gerealiseerd worden, zal de bijdrage van de deelnemers nog verder stijgen. Ook in algemene zin hebben veel overige gemeenschappelijke regelingen om tot een sluitende begroting te komen de deelnemersbijdrage verhoogd en vergaande bezuinigingen getroffen.

Preventief toezicht

Geen van de Zuid-Hollandse gemeenschappelijke regelingen staat in 2021 onder preventief toezicht.